

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTA OFICIALA A EPISCOPIEI ARADULUI

Redacția și Administrația
ARAD, STR. EMINESCU 18

APARE DUMINECA
Redactor: Pr. Ilarion V. Felea

ABONAMENTE:
Pentru 1 an 300 Lei; 6 luni 150 Lei

Tot despre Corurile bisericesti

Am ascultat cândva, într'un oraș departe, în Apus un cor bisericesc, înjghebat dintr'un mănunchi de Ruși refugiați. Intr'o sală oarecare, un preot rus pribeag și el, servea o liturghie, în limba lui. Cei câțiva Ruși zvârliți de aceeași soartă prin partea locului, dădeau răspunsurile, în cor. Nu le cunoșteam nici limba și nici n'aveam în ale muzicii mai multă pricepere ca azi. Și totuși, stăteam mai mult cu ochii închiși și mă puteam ruga cu ei ca în limba mea, fiindcă din mersul cântării corului puteau distinge cu ușurință orice rugăciune.

M'am frământat atunci să prind ceva din taina unui cor bisericesc. Și abia de atunci am înțeles, că muzica e o limbă, un mod de exprimare atât de superior, încât poate și să înlocuiască și să împreune toate limbile din lume. Alături de limba vorbelor, necunoscută mie, mai era o limbă, a inimii, care o făcea pe cealaltă de prisos și pe care eu o înțelegeau perfect.

Se zice că Barbu Lăutarul a reprodus îndată și perfect o bucată inedită, chiar improvizată atunci și cântată la un instrument de marele între cei mari ai muzicii, Liszt. A fost cu puțință, pentru că nu mișcarea degetelor, sau numărul bemolilor era important de reținut pentru Barbu Lăutarul — care fără școală și teorie muzicală, avea un extraordinar simț și o mare înțelegere în cele ale muzicii — ci ideea pe care o exprima acea bucată și pe care el înțelegând-o, i-a fost ușor s'o reproducă în aceeași formă, până în cele mai mici amănunte. E adevărat că aici erau față în față un mare compozitor, care știa exprima perfect o idee în limba muzicii — și un bun cunoscător al acelei limbi. Dar ori cum, o idee exprimată corect e cel puțin în parte înțeleasă de oricine. Și de aceea compozitorul unei liturghii e dator să țină seamă de ideea și de gândul de rugăciune care se cer exprimate în perfectă consonanță cu textul. Altfel, el redă o duplicitate de sens, fă-

când pe credincioși să oscileze nedumeriți între sensul textului și cel al muzicii, nici rugându-se, nici măcar delectându-se, ci rămânându-le capul simple cutii de rezonanță. Și numai mediul și poate mirosul de tămâie din biserică le mai dă impresia că se roagă și că e destul atât. E o iluzie, pe care corul e dator s'o schimbe cu realitatea. Și nu e greu. Dar compozitorul să știe, că ideile exprimate în muzica unui cor bisericesc trebuie să fie aceleași cu cele exprimate în textul rugăciunilor cântate, iar nici-decum altele.

Sufletul omului are trei facultăți și toate trei sunt de egală valoare, fiindcă dacă una din ele — indiferent care — e întunecată, omul nu mai e întreg. A nu avea voință, sau a nu avea inimă, e tot atât de mult cât și a nu avea

cap. De aceea și când te rogi, trebuie să te rogi cu toate facultățile, adică *cu tot sufletul*. Iar muzica, mult mai mult decât oricare altă formă de exprimare, este un grai comun al tuturor facultăților sufletului. Și ea numai atunci e muzică, dacă vorbește fiecărei facultăți în egală măsură. Aici e rostul corurilor bisericesti și aici stă taina unei bune compoziții.

Dar încă ceva. Un cor bisericesc nu e altceva decât o grupare relativ mică de credincioși, care substituie adunarea întreagă a credincioșilor prezenți, în rolul liturgic cuvenit acestora. De aceea și compozitorul și dirijorul sunt datori a ține seama nu numai de artă, ci și de cerințele acelor pe care îi substituie, adică să cânte *rugăciuni* și nu arii; să facă pe orice credincios să simtă că e în biserică, în rugăciune, iar nu aiurea un ascultător de muzică.

Apoi, un cor e alcătuit din *oameni vii*. De aceea nu trebuie nici măcar să pară a fi din instrumente moarte, sau din plăci de patefon. În corul bisericesc e vorba de elementul *om*, nu numai cu voce, dar și cu suflet de creștin convins, care în cântarea lui în cor își face tot-

odată și ruga lui proprie. E aceasta o povară poate grea a dirijorului la recrutarea elementelor, dar e o datorie. Mă gândesc mai ales la corurile dela orașe, fiindcă mai ales acolo, corurile sunt uneori alcătuite din, (și de) oameni care cântă cu sâmbrie, sau din vanitate, de aceea și sunt mai multe pachete sonore, manevrate de câte un dirijor, care la toate se gândește, afară de rugăciune. Ei pun uneori — ce-i drept — mult suflet în cântare, în artă, dar nu și în rugăciune; sau, fac muzică, dar rugăciune nu. Și nu e de ajuns.

Numai foarte puține sunt corurile bisericesti în care, ca în cel amintit la începutul acestui articol, se împlinesc toate cerințele cuvenite, când adică și dirijorul și membrii corului, împreună cu compozitorul, sunt într' același gând de rugăciune cu credincioșii ascultători și în perfectă armonie cu sensul fiecărui cuvânt din rugăciunile liturgice.

Pentru ca în biserică muzica să fie muzică, adică să-și împlinească desăvârșit misiunea la care nicicând nu poate renunța: de a fi mijlocitoarea divinului în om, va trebui purificată de unele aberații, dintre care credem că vom obține îngăduința să înșirăm o parte într'un articol viitor.

P. D.

Singurătatea

mod de cunoaștere și stil de viață.

În studiul pe care ni l-a dat d-l Constantin Noica asupra vieții și filozofiei lui René Descartes, d sa vorbește despre celebra singurătate a marelui gânditor francez. D-l C. Noica arată că Descartes, dela „începutul meditațiilor sale își ia primele măsuri pentru a se asigura că va gândi drept și, tot deodată, că va gândi asupra unor lucruri ce, trecute fiind prin filtrul îndoelii, sunt prin ele însele garanția că se poate gândi drept. Care sunt aceste măsuri? Sunt, ca și cum autorul nu s'ar fi lepădat până acum de destule lucruri, sunt noi măsuri de a se desbăra de un avut, care nu e o comoară adevărată întotdeauna. Ca și cum până acum nu s'ar fi insingurat destul, filosoful adaugă o nouă treaptă singurătății sale, ultima ce mai avea de urcat până la singurătatea desăvârșită. Am văzut rând pe rând aceste trepte ale singurătății lui Descartes. Ele sunt: izolarea de oameni; părăsirea părerilor lor; părăsirea propriilor sale păreri iar acum vine părăsirea a tot, îndoiala...

— Aci unde treptele oricărei singurătăți iau sfârșit, cele ale singurătății lui Descartes mai numără una. El nu se mulțumea să părăsească tot ce era al său; el se întreabă ce mai rămâne după aceea, iar dacă a mai rămas ceva, atunci îndoiala cu privire la tot ce e cunoștință omenească va intra deschis în joc, pentru a nu lăsa nimic minții care o gândește, decât faptul că gândește această îndoială.

Părăsirea metodică a tot, părăsirea provizorie chiar a științelor de tip matematic, în care Descartes credea mai mult decât în orice știință omenească, înseamnă ultimul pas pe care-l putea el face pentru a sfârși cu lumea — a altora și a sa — de unde pornea, ajungând la începutul de lume către care năzuisse de atâta vreme". (C. Noica: „Viața și filozofia lui René Descartes", Biblioteca pt. toți, pag. 153-154 și 155-156).

Din viața și opera gânditorilor, dar mai ales din viața și opera mysticilor creștini, se vede bine că singurătatea nu trebuie nesocotită și, mai ales, că nu poate înceta, căci ea este atitudinea „cea de totdeauna a omului în fața problemelor ce i se pun".

René Descartes a făcut din singurătate o metodă filozofică, pentru a ajunge la cunoașterea adevărului. Pentru el, singurătatea a fost un mijloc, nu un scop în viață. Mysticii creștini însă, au creat din singurătate mai mult decât atât. Ei au făcut din ea un mod de cunoaștere și un stil de viață. Gânditorii, toți au fost „mereu învățuți în norii singurătății lor", pe când mysticii creștini s'au învățat mai mult în seninul ei, demonstrând prin trăirea lor, că singurătatea e fizionomia aspră a libertății. Între viață și lume, ei au descoperit singurătatea și în ea, și-au trăit libertatea. În ea, liber, și-au trăit viața pentru lume, nu pentru ei și nu au lăncezit, păgubind lumea sau pe ei înșiși. Ei au trăit fără dorul de lume, numai cu dorul de viață. A lăncezi în singurătate, suspinând după mulțimea în ochii căreia ai vrea să te ridici asta nu înseamnă singurătate. Inima ta este pe piața publică; nu vede, n'aude și nici nu gândește. Dar protegiți-vă sufletul; depărtați-vă de ceată, obișnuiți-vă cu o viață singuratică și atunci facultățile voastre se vor desfășura în toată frumusețea și plenitudinea lor, ca arborii câmpiei și florile pădurii. Veți obține rezultate pe care le veți putea comunica semenilor voștri când îi veți întâlni și ce bucuroși și fericiți vor fi ei primindu-le. Dar nu vă adânciți în singurătate pentru a reveni de grabă în public: o astfel de singurătate se ruinează singură. Mulțimea poate cunoaște experiențele mulțimei, dar ceea ce ea cere dela intelectual este să primească aceste experiențe intime, sincere, divine, de care a fost desbrăcată, trăind în sânul gloatei... Ceea ce este trebuincios, nu este izolarea materială, ci aceea a spiritului... Învățați să gândiți singuri și toate locurile vă vor fi dragi și sfinte. Poeții cari au locuit în orașe au știut să trăiască în ele ca niște pustnici. Inspirația își creează oriunde singurătatea. Pindler, Raphael, Michel-Angelo, Drideu, De Stahl, trăiau poate în mulțime, dar de îndată ce în sufletul lor se naștea o gândire, mulțimea le pierdea din fața ochilor; privirile lor se fixau în gol; uitau de cei din jurul lor, disprețuiau relațiunile persoanele și trăiau numai în abstract, în adevăr și în idee. Erau numai cu spiritul" (Emerson: „Destinul", Biblioteca „Orizontul", pag 45-46).

În acest citat din Emerson stă cea mai bună explicație a singurătății, pe care spiritele mari o încearcă, și tot aci este arătată importanța ei cea mai adevărată. În toate cazurile, fie că o încearcă mysticul, singurătatea este o a-

dăncire în sine a omului, până la gradul în care, această adăncire, îi prescrie sentimentul unei misiuni în lume. Că misiunea omului este să exprime frumuseții și adevăruri, sau că ea este să lucreze pentru mântuire, tot singurătatea rămâne să fie spațiul în care i se dă indicația.

Atât pentru artiști cât și filosofi, cât și pentru misticii creștini, singurătatea este o stare de conștiință. Ea trebuie socotită numai ca o revenire la conștiință — fie în materie de gândire, fie în materie de trăire. Și astfel, într'un caz singurătatea e mod de cunoaștere, iar în celalt, e stil de viață.

Singurătatea relevă însemnătatea permanentă a sufletului și a vieții. Și fiindcă în ea, omul poate trăi libertatea, singurătatea are un caracter religios. În ea, reappare sufletul original. În momentul ei, sufletul se identifică cu viața și astfel se produce libertatea, în care omul are și cunoașterea și trăirea perfectă, — ca om. E adevărat că această cale e mistică și îl urcă pe om la nivelul înalt al extazului în care experimentează, deodată, negativitatea empirică și pozitivitatea transcendentală. (Așa definește Joseph Maréchal extazul mistic, religios, revelator de supranatural.)

Cea mai perfectă singurătate este aceea, în care simplitatea gustului de transcendență și „susceptibilitatea față de toate influențele umane înving contingentele unei culturi strănse și speciale“, și astfel, dă posibilitatea, omului, să lucreze într'un perfect acord cu grația divină.

Singurătatea e o durere cumplită a simțimentelor personale și o bucurie extraordinară a întâlnirii scăpărătoare, cu puterea revelatoare de supranatural, a grației divine.

În singurătate, prin puterea grației, omul își manifestă propria lui ființă, pentru ca puterea divină să i o purifice. În singurătate se împărtășesc privilegiile spirituale. Singurătatea e spațiul inspirațiilor, prin care Ființa divină inzețrează ființa umană cu adevăruri; locul în care se petrece extazul, adică cea mai sinceră și cea mai intimă comunicare a omului cu Dumnezeu. Singurătatea este un fel obiectiv de a te simți pe tine, și un fel subiectiv de a L și simți pe Dumnezeu... — Felul de a te cunoaște pe tine prin experiență și observare, și pe Dumnezeu, prin dragoste și intuiție mistică. Felul de a trăi cu Dumnezeu în tine.

Singurătatea este o categorie de existență, un fel de a fi „înaintea lui Dumnezeu“, în care se obține și modul de cunoaștere: a ta, a lumii și a lui Dumnezeu.

În singurătate se trăește intim, lăuntric și conștient, dar fără preocuparea de a statornici graniți de diferențiere între tine și restul făpturilor și a semenilor, cu scopul de a domina eul tău. Ea este treapta cea mai înaltă a lumii în spirit și a spiritului în lume. În ea se stabilește și cea mai bună comunitate de viață cu Dumnezeu. În ea au loc cele mai mari activități spirituale, Numai în ea e posibilă și birea universală, după modul divin.

Spiritele cele mai active sunt acelea înălțate pe treapta singurătății.

În singurătate, adică „înaintea lui Dumnezeu“, spiritele sunt dinamizate de grația divină. — Grația e necesară

fiindcă ea dă puterea dragostei: a trăirii în dragoste și a cunoașterii prin dragoste,

Modul acesta de existență, cu totul spiritual, e singurătatea, al cărei miez îl formează libertatea harică.

Singurătatea, prin libertatea harică, constituie cel mai pur, mai spiritual stil de viață. În ea, trăirea și cunoașterea coincid și sunt supreme — și prin aceasta se realizează și fericirea. — Fericirea fiind o revărsare a Adevărului, a Binelui și a Frumosului, în spațiul spiritual al libertății, care natural, e în spirit. (Atribute ale lui Dumnezeu, identice cu ființa Sa).

Într'un anumit fel, singurătatea este un repaus al sufletului față de lume; dar față de Dumnezeu e cea mai vie activitate. În singurătate „spiritul se bucură de libertățile după care năzuește, chiar dacă se lasă dominat, în cele din urmă, de constrângerile absolutului pe care-l atinge“. (C. Noica: „Schită pentru istoria lui Cum e cu puțință ceva nou“, pag. 130).

Singurătatea e atitudinea spiritului în fața lui Dumnezeu. Ea este o stare potrivită „măsurii omului“, care trudește să cunoască și să trăiască adevărul absolut. Aceasta nu însemnează însă, nici relativizarea absolutului, nici transcendentalizarea naturalului.

Singurătatea e — să zic așa — o manieră creștină, în viață. În singurătate, prin creștinism, omul se îndumnezește, (asta nu însemnează că se face Dumnezeu, nu-și schimbă destinul), relieșându-și întreaga omenie originală. În ea se realizează „întovărășirea absolutului cu relativul“ — în mod subiectiv, adică pentru subiect, pentru insul uman.

Singurătatea, în sens creștin, e interiorizare. „Absolutul e interiorizat, e subiectivizat prin creștinism, ... conștiința încorporează „misterul“ și isbutește să lumineze dinlăuntru aceea ce nu se ofere în afară“. (C. Noica: Op. cit. pag. 131). În acest fel, creștinismul a descoperit omului posibilitatea de a cunoaște și a trăi adevărul, făcând din el un capital de viață. Așa s'a format un stil de viață — stilul creștin — din singurătate.

Omul experimentează singurătatea dela începutul existenței sale, dar ea a devenit tragică pentru el, prin căderea în păcat. De atunci i-a devenit existența dureroasă. Creștinismul nu înlătură singurătatea, ci tragismul. Singurătatea rămâne ca o categorie existențială a spiritului omenesc și de aceea creștinismul o utilizează ca pe o stare de măsură a omului care vrea să primească adevărul mântuitor. Singurătatea e expresia gravă a sincerității omului înaintea lui Dumnezeu. Pentru unii oameni, singurătatea e voluntară pentru alții, ea este temperamentală. Ea însă, „cade asupra tuturor și indică de oriunde refugiul în spre spirit“ (Idem pag. 132). Dela spirit, apoi, omul se îndreaptă spre Dumnezeu. Acest drum începe să-i fie unicul fel de trăire și din această trăire îi vine toată cunoașterea.

Singurătatea — iarăși într'un anumit fel — mai e și amintire și așteptare, adică spațiu și timp lăuntric, adică spiritualizare și prin aceasta trăire și cunoaștere.

Singurătatea e expresia majoră a suveranității spiri-

tului, „întâlnirea conștiinței cu misterul“ (Idem. pag. 134), Singurătatea e, deci, fața conștiinței întoarsă spre mister.

Singurătatea începe să crească cu o neliniște și cu îndoiala și-și sfârșește creșterea cu certitudinea și cu pacea; începe cu presupunerea lui Dumnezeu și sfârșește cu manifestarea Lui în spiritul omenesc. De aceea, nu trăește și nu cunoaște cu adevărat decât acela care experimentează realitatea și existența în spațiul singurătății.

Gh. Moțiu.

Despre ce să predicăm?

În **Duminea 4-a după Rusalii**, la 21 Iunie 1942, să vorbim despre **libertatea morală**.

Sf. ap. Pavel scrie Romanilor că robia păcatelor rodește moartea, iar robia lui Dumnezeu, harul și libertatea, rodește îndreptarea, sfințirea și viața veșnică (Rom. 6, 16–23).

Ce este *libertatea*?

Pentru nimic nu s'a vărsat atâta sânge în lume, cum s'a vărsat pentru libertate și în numele libertății. Cea mai mare tragedie a lumii este tragedia libertății. Cât sânge s'a vărsat pentru idolul libertății, câte revoluții și războaie s'au purtat de dragul libertății, câte ucideri și jertfe ne-numărate s'au adus pentru idealul libertății...

Cine este zeul acesta atât de ademenitor și atât de crud? Acest Saturn care-și ucide copiii, acest Moloh ce pretinde și arde în măruntaele sale aprinse atâtea victime? Acest zeu, demon, care sfâșie inima oamenilor și a popoarelor ca o sabie cu două tăișuri?

Este de însemnat că Dumnezeu a făcut pe om liber. L-a împodobit cu voința liberă. Fără voință liberă nu era cădere și nu ar fi nici moralitate. Moise spune poporului: „Pus-am înaintea ta viața și moartea, binecuvântarea și blestemul. *Alege viața*“ (Deuter. 30, 19). „Poporul meu nu a ascultat glasul meu“ (Ps. 80, 11). „Pus-am înaintea ta foc și apă, și la orice vei vrea vei întinde mâna ta. Înaintea oamenilor este viața și moartea, și oricare le va plăcea se va da lor“ (Sirah 15, 14–17). „Ierusalime, Ierusalime... De câte ori am vrut să adun pe fiii tăi, cum adună cloșca puii săi sub aripi și nu ai vrut“ (Matei 23, 37).

Așadar libertatea morală există și în ea constă toată măreția și mizeria omului. Este măreție pentru că numai omul o are dintre toate făpturile pământului. Animalele se mișcă după instinct în chip necesar, omul după conștiință în chip liber. Dar în prerogativa aceasta stă și mizeria lui, pentru că e lăsat în voie să aleagă, în voie să și croiască soarta și să oscileze tragic între bine și rău, până la moarte. În libertate omul apare artistul vieții sale. Prin libertate se poate fericii, prin libertate se poate și osândii. Mare privilegiu, dar grea povară.

Dar care este sensul adevărat al libertății? Suntem liberi când facem ce vrem. Când ne supunem cui vrem sau nu ne supunem nimănui? Sau când nu dăm seama nimănui pentru faptele noastre? Nu, căci în acest caz abuzăm de libertate și abuzul de libertate este anarhia.

Cheia înțelesului adevărat al libertății ne-o dă creștinismul. Și numai el.

Libertatea ca și viața adevărată, este o taină ascunsă cu Hristos în Dumnezeu. Prin El se descoperă, prin Evanghelia Lui se luminează. Toată activitatea Domnului este o lucrare de eliberare (Lc. 4, 18) și toate îndemnurile biblice sunt tot atâtea dovezi despre existența libertății.

Mântuitorul făgăduiește omenirii adevărata libertate, condiționată de adevăr, când spune:

„De veți rămâne în cuvântul meu, cu adevărat ucenicii mei sunteți și *veți cunoaște adevărul și adevărul vă va face slobozi*.”

„Răspuns-au ei lui: Urmași ai lui Avraam suntem, nimănui nu am fost robi niciodată. Cum zici dar: Slobozi veți fi? Răspuns-a Iisus lor: Amin, amin grăiesc vouă: *Oricine face păcat, rob este păcatului și robul nu rămâne în casă în veci, iar Fiul rămâne în veci. Deci dacă vă va slobozi Fiul, cu adevărat slobozi veți fi*“ (In 8, 31–6).

Cum au stat iudeii așa stăm și noi în fața cuvintelor Mântuitorului: mirați, poate chiar scandalizați: Cum, noi robi?... Da!... Cine face păcatul este rob, nu mai este liber. E rob în toată puterea cuvântului, e veșnic neliniștit, nemulțumit. „Cine face păcatul, rob este păcatului.“

Când este omul liber? Când este independent de orice păcat, de orice patimă, de orice patimă, de orice rău. Atunci este liber.

Libertatea creștină este făgăduință dumnezeiască, condiționată de cunoașterea și urmarea adevărului mântuitor. Iisus Hristos făgăduiește creștinilor (ucenicilor) libertatea cea după duh, despre care scrie sf. ap. Pavel Galatenilor: „Stați deci tari în slobozenia cu care ne-a dăruit Hristos și nu vă prindeți iarăși în jugul robiei. ...Căci *voi ați fost chemați la slobozenie, fraților; numai să nu folosiți slobozenia voastră ca prilej de a sluji trupului, ci să slujiți unul altuia prin dragoste*“ (Gal. 5, 1, 13).

Libertatea aceasta psihologică, duhovnicească este un privilegiu al oamenilor ce trăesc în virtute și har. Cine trăește în virtute și har, este liber. Căci „roada Duhului este dragoste, bucurie, pace, îndelungă-răbdare, bunătate, facere de bine, credință, blândețe, cumpătate; *împotriva acestora nu este lege*“ (Gal. 5, 22–23).

Când ești independent de păcat și trăești în virtute și har, — ești liber. Nimeni nu-ți mai poruncește, nimeni nu mai are ce-ți face. Nicio

lege nu-ți mai îngrădește voința. Ești neatârnat. Războiul pentru neatârnatăre își are tâlcul lui adânc, atât pentru omul singuratic, cât și pentru un popor întreg. În scopul neatârnatării s'au făcut cele mai mari eforturi și cele mai multe sacrificii; toate neamurile în cinstea ei au cele mai mari sărbători naționale și religioase. Le avem și noi: 10 Mai și Paștile, sărbătorile unirii și ale libertății.

Cum se împacă unirea cu libertatea, deoarece se pare că acestea sunt două noțiuni și două realități psihologice și sociale, ce se bat cap în cap? Unirea... și libertatea...!?!... Și totuși contrazicerea dispare îndată ce dăm libertății înțelesul ei adevărat. Libertatea e neatârnată, e independență de orice rău, de orice viciu, de orice păcat, fie moral, fie social, fie național.

Robia patimilor este ca și robia politică, lipsă de independență și deci osândă (Gal. 5, 19—21; I Tim. 1, 9—10; I Cor. 6, 10; 7, 22; 8, 9). Sf. Pavel numește pe păcătoși — robi (Rom. 6, 11—23; cf. II Petru 2, 19). Viața virtuoasă este o viață liberă, afară de orice lege, o viață luminată și încălzită de soarele Dumnezeirii.

Dar aceasta nu înseamnă o libertate limitată? Nu! deoarece nu există un ideal mai sublim ca acesta de o parte, iar de alta pentru că pe alte căi nu putem decât să ne depărtăm de ținta supremă a vieții noastre, care este fericirea în comunitate cu Dumnezeu.

Lumina există. Nouă ne rămâne libertatea de a umbra în lumină, sau a ne depărta de ea și a ne cafunda în întunec. Căci la urma urmelor în libertate omul poate face ce vrea, dar tot ce face în contul fericirii sale face.

Pentru a preîntâmpina abuzul de libertate, sf. ap. Pavel scrie Corintenilor: „Toate îmi sunt slobode, dar nu toate îmi folosesc; toate îmi sunt îngăduite, dar eu nu mă voi lăsa stăpânit de ceva.“ De ce? Pentru că — nu toate zidesc (I Cor. 6, 12; 10, 23). Iar sf. ap. Iacob scrie: „Așa să graiți și așa să faceți ca unii ce aveți să fiți judecați prin legea slobozeniei“ (2, 12; 1, 22—5).

În înțeles creștin, evanghelic, libertatea e „primirea principiului dumnezeiesc de viață,“ spre sfințire. Aceasta nu înseamnă constrângere, deoarece marginile voinței morale sunt marginile legii morale. Legea morală asigură omului ajungerea scopului suprem al vieții. Iar aspirația spre scopul final „nu vatămă libera alegere a mijlocului de a-l ajunge“ (P. Deheleanu).

Cine a fost atent a putut observa că cele mai multe din rugăciunile cuprinse în cărțile sfinte ale bisericii au în vedere acest scop: mântuirea, eliberarea omului; iar mântuirea nu este altceva decât scăparea de moarte, curățire de păcat, ridicare la starea de puritate îngerească, — într'un

cuvânt *eliberare*. (Rom. 8, 2, 20—21; I Cor. 7, 22; Gal. 2, 4; 5, 1, 13; Evr. 2, 15).

Libertatea este „o zestre a naturii omenești“, un dar dumnezeiesc ce constituie toată măreția și mizeria omului. Libertatea e măreție, pentru că e un privilegiu exclusiv al omului, dar e și mizerie, căci zdrobit sub maiestatea ei regală Adam pierde raiul fericirii. Prin libertate ne înălțăm sau cădem; libertatea ne închide și ne deschide paradisul; libertatea face din om înger sau demon, nu sfânt sau nu netrebnic. — „Libertatea e ca focul“, — întrebuințată cu grijă e o binefacere, neîngrădită constituie o mare primejdie.

Otrava care ucide libertatea este răul constrângerii. Constrângerea omoară libertatea. Creștinismul nu constrânge ci îmbie adevărul pe calea iubirii. Iubirea este soarele vieții și puterea libertății. Cine lucrează prin constrângere e anti-hrist și anticreștin. Acela degradează libertatea în arbitrar și libertatea arbitrară și rebelă duce la crimă, la distrugerea sa proprie. Când totul e permis omului, libertatea devine sclavă, omul devine sclav și în acest caz el e pierdut, cu ea cu tot.

Libertatea adevărată este Hristos și Fecioara Maria, adică nevinovăția și puritatea. Idealul ei este împărăția lui Dumnezeu pe pământ. Libertatea rebelă este Antihrist. Idealul ei este Sodoma. Libertatea adevărată este în strânsă legătură nu numai cu omul, ci și cu credința în Dumnezeu. Cine neagă pe Dumnezeu se substituie el în locul Lui. Dar negațiunea aceasta nu se îndreaptă numai împotriva lui Dumnezeu, ci și împotriva omului și a libertății sale. Ateul devine un „posedat“, un om dedublat, un om cu două euri, un sclav. Libertatea atee cuprinde o violență supremă; e constrângere, abuz, revoltă nelimitată; e „despotism nemărginit.“

Libertatea adevărată este numai în creștinism. *Mântuitorul Hristos ne-a dat ultima și singura libertate autentică: libertatea în bine, libertatea în adevăr, libertatea harică, libertatea mântuitoare.*

O ultimă lămurire: în ce raport se află libertatea cu autoritatea? Nu este o contrazicere între ele? Depinde cum le înțelegem și pe una și pe alta. O autoritate despotică — tiranică — este în contrazicere cu libertatea. La fel libertatea anarhică cu autoritatea legală. În creștinism însă adversitatea și contrazicerea aceasta nu există, fiindcă religia creștină nu confundă libertatea cu anarhia, nici autoritatea cu despotismul. În creștinism autoritatea este cristalizată în trei așezăminte salvatoare, în familie, stat și biserică. Aceste așezăminte departe de a ne răpi libertatea ele tocmai ne-o asigură. Ele nu sunt închisori, ci adăposturi de ocrotire și forțe de conservare a vieții și a culturii. Ceeace e leagănul și mâna părin-

tească pentru copii, ceea ce sunt gardurile pentru grădini și digurile pentru râuri, sunt aceste așezăminte pentru ocrotirea vieții și a libertății omeniești. Cum ar crește în libertate un copil (s'ar târi ca un animal sau s'ar nimici), ce roade ar putea da o grădină lăsată de pradă animalelor, sau ce ravagii ar face râurile dacă s'ar revărsa peste maluri, fără împotrivirea digurilor? Care e cursul normal al apei: să ia rasna peste câmpii, sau să curgă printre țărături spre mare?

Evident că îngrădirile autorității se îndreaptă contra pornirilor rele și scot la iveală un factor strâns legat de libertate: răspunderea. A fi liber înseamnă a fi *răspunzător* de faptele săvârșite; suntem liberi când facem binele, pentru că atunci suntem fii înțeleși morali (Rom. 13, 3—5).

Creștinismul este religia iubirii și a libertății. Fer. Augustin a stabilit raportul dintre libertate și autoritate în cinci cuvinte din șase silabe: *Ama et fac quod vis*. Iubește și fă ce vrei.

O renaștere a lumii fără creștinism este cu neputință. Creștinismul ne îmbie, cu dragoste, adevărul mântuitor și adevărul acesta ne face liberi, adică independenți de patimi și de păcate.

De încheiere, o parabolă.

Un grădinar avea o grădină frumoasă; plină cu tot felul de flori, toate vesele, frumoase și ferice. Dar într-o zi vântul șoptește forilor:

— Admir răbdarea voastră, dragile mele prietene. Câtă lucrare face grădinarul în jurul nostru fără ca voi să vă împotriviți și să vă dați o creștere nefirească.

— Noi nu creștem în chip firesc? întrebă rochița rândunelei, încărcată de flori catifelate.

— Mă faci să râd, răspunse vântul. Căci oare e firesc să fii cățărâtă în jurul unei bucăți de lemn? Rochița rândunelei cea sălbatecă se întinde cum îi place, pe când aici grădinarul stă lângă voi și vă ține în robie. — Apoi se întoarse către garoafă:

— Și pe tine de ce te leagă grădinarul de gât, când ești atât de frumoasă? Se vede că n'ai încredere în tine. — Apoi către trandafirul urcător:

— De ce grădinarul taie frumoasele tale crengu, și nu te lasă să crești în bogata ta frumusețe?

În felul acesta vorbi vântul și celorlalte flori, care până acum trăiau mulțumite de îngrijirea grădinarului. De acum înainte toate doreau să fie libere și vântul le promise că le vine în ajutor.

Pe la mijlocul nopții veni și urlă: A sosit momentul, trăiască libertatea!

— „Trăiască libertatea“, răspunseră florile, mișcate și puțin înspăimântate.

În jumătate de ceas toate legăturile fură

rupte și florile răsturnate dela locul lor. După ce vântul dispăru, urmă o ploaie care desăvârși dezastrul. În ziua următoare grădinarul rămase încremenit în fața priveliștei, apoi exclamă:

— Unde este frumoasa și vesela mea grădină?... Iată ce face libertatea rău înțeleasă și lipsa de educație!... Duce totul la ruină și sălbătăcie!... (*Răscoala Florilor*, la Mihăilescu-Vasilescu: *Lecturi*).

Grădinarul e Hristos, grădina e lumea, florile sunt oamenii, vântul e duhul lui Antihrist. Suflă peste așezările de veacuri ale omenirii un vânt de nebunie. Armatele lui Antihrist vor să schimbe din temelii ordinea lumii în numele unei libertăți greșit înțeleasă, în numele unor făgăduințe în dosul cărora se ascunde cea mai urâtă tiranie politică și morală.

Noi am arătat, pe temeiuri raționale, biblice și psihologice, că există o libertate arbitrară, lăică ce degenerază în anarhie socială și în despotism politic, și mai există o libertate creștină, harică libertatea în adevăr și în virtute, și aceasta ne face cu adevărat liberi, adică independenți de orice păcat, de orice rău. O renaștere morală a omenirii e cu putință numai când oamenii vor înțelege să trăiască în duhul acestei libertăți creștine. Căci grăit-au sf. Pavel Apostolul:

„Domnul este Duhul și unde este Duhul Domnului, acolo este libertatea“ (II Cor. 3, 17).

Cărți

Pr. Dr. Petru Al. Rezuș: Despre Duhul Sfânt. Sinteză pneumatologică. Sibiu. Seria Teologică. 122 pagini, 85 lei.

După *prefață* și *bibliografie*, lucrarea se împarte în patru capitole: 1. Despre *persoana* Duhului Sfânt, 2. despre *divinitatea* Duhului Sfânt, 3. despre *purcederea* Duhului Sfânt și 4. despre *activitatea* Duhului Sfânt. Este o împărțire bună, sistematică. Nu lipsește din cuprinsul lucrării nici temeinicia argumentării, nici informația bibliografică, nici competența autorului. Lipsește în schimb ceea ce s'a constatat dela început în scrierile Păr. P. Rezuș: stilul dogmatic. Păr. Rezuș nu are claritate și precizie dogmatică în scris. Dela început și până în capăt lucrările Sf. Sale sufăr de atâtea „imperfecțiuni“ stilistice și însoțiri forțate de cuvinte, neliterare, care adeseori nasc adevărate *erori* de expresie și *de doctrină*. Iată câteva: Harul primește „posibilități lucrative“ (p. 12); Sf. Duh „va oficia neconținut jertfa necruntă a soteriilor individuale“ (p. 15); „existența estompată“ a Duhului Sfânt (p. 15), „Noul Dumnezeu... posthristic“, „componentii divini ai sfinței

Treimi" (p. 20), Duhul Sfânt „este o persoană concretă" (p. 24), „Interegnum... între dovezile scripturistice și mărturisirea de credință constantinopolitană" (p. 25), „activități împreună colaboratoare" (p. 13) „în Testamentul Vechiu acum", Duhul Sfânt „conduce poporul... ca un cal în pustie" (p. 35), „Dumnezeii se mărturisesc între Ei consubstanțiali" (p. 43) — non Tres Dii sed unus Deus (?) — „Intre persoanele trinitare sunt aceleași asemănări de substanță" (p. 55, — nu *identitate* ?), „Duhul Sfânt este de aceeași componență cu Tatăl" (p. 59) ș. a.

În felul aceasta lectura cărții e obositoare și fără farmecul și atracția pe care le exercită asupra sufletului o carte frumos scrisă.

Nu ne-a mulțumit nici exegeza pe care autorul o face versului dela Ioan 15, 26, pe care romano-catolicii își întemeiază pe Filioque.

Părintele autor, după ce reproduce versul, scrie: „În acest text se vorbește clar despre o purcedere substanțială din Tatăl, eternă și despre o alta temporală, prin Fiul, relativă" (p. 77). Ba!... Nici cetolicii nu spun așa ceva, pentru că nici ei nu admit două purcederi, ci o purcedere eternă și o trimitere (temporală). Ei operează cu logica atunci când scot din versul amintit pe Filioque. Ei raționează și argumantează cam așa: Fiul nu poate trimite pe Duhul în lume, dacă nu are împreună cu Tatăl atributul purcederii din eternitate. Prin urmare, Duhul Sfânt purcede din Tatăl Filioque.

Evident, logica aceasta catolică nu este biblică. În textul dela Ioan 15, 26 Mântuitorul spune limpede: „Iar când va veni Mângăetorul, pe care-l voiu trimite eu dela Tatăl, care dela Tatăl purcede..." E deci vorba de o purcedere substanțială din Tatăl și de o trimitere temporală prin Fiul. Atât.

Nu ne putem opri mai pe larg asupra acestei teze. Nici autorul nu a stăruit suficient. Poate că de era mai atent la *Dogmatica specială* a mitropolitului V. Suciu asupra „părțicelei Filioque", — pe care n'o citează, — era determinat la o „sinteză" mai completă.

Din toată lucrarea ne-a mulțumit mai bine partea a patra, despre activitatea Duhului Sfânt în care e mai multă sinteză, inspirație și viață.

Informațiuni

■ Dl prof. Lucian Blaga a publicat de curând la Sibiu o lucrare de filosofie despre „Religie și Spirit". Senzaționalul cărții îl constituie unele afirmațiuni eretice și păgâne ale autorului cu privire la religie, Dumnezeu, revelație, Iisus Hristos, ortodoxie ș. a.

Orientarea spirituală a poetului și filosofului L. Blaga pentru mulți dintre admiratorii lui prezintă în ultimile Dsale lucrări tot mai multă neliniște, tot mai vădite desiluzii, băneli și teamă.

Încadrat dela început în curentul revistei „Gândirea"; se aștepta dela Dsa să devină *filosoful culturii românești*, filosoful ortodoxismului și românismului, autentic. Era crescut în tradiția neamului, făcea apologia culturii minore și elogiul satului, schița liniile mari ale unei culturi majore cu rădăcini organice în trecutul și sufletul poporului nostru, și acum, cu durere trebuie să constatăm că Dsa treptat desminte bunele speranțe care se legau de numele și de sufletul lui.

De fapt, în opera lui L. Blaga s'a constatat de mult un mare gol, cel puțin în poeziile și triologiile lui: inima caldă, sentimentul. *L. Blaga nu are sentimente religioase*; este un raționalist, un mare raționalist, care evoluiază mereu dela *neliniștea metafizică*, spre ateism. Pentru Dsa Dumnezeu a fost totdeauna un *mare chin sufletesc*. L'a căutat neodihnit, dar numai prin puterile rațiunii, ca un Faust sau Lucifer, fără să L simtă, — rece și fără emoții.

Dacă L. Blaga ar fi învățat să se roage, să simtă fiorii evlaviei, nu ar fi orfan de sentimente religioase. Așa, asistăm cu mult regret la orientarea Dsale într'o direcție care poate să-i aducă mulți lauri, dar numai din frunze și crengi vestejite.

■ † Pr. Aron Popa din Iercoșeni prot. Șiria, după o scurtă și grea suferință (diabet), a trecut la cele veșnice în 29 Mai 1942. S'a născut în 1896 la Rieni, lângă Vașcău. După șase clase de liceu, absolvite la Beiuș, a făcut teologia la Arad, a slujit ca preot în Paniova (1923—1931), la Mănăstur (1931—1937) și Iercoșeni. A fost înmormântat la Ineu, unde era sub tratament medical și a decedat.

Il deplânge soția și un copil.
Dumnezeu să-l ierte!

■ † Pr. pens. Iosif Ogneanu din Săvârșin și-a dat sufletul în mâinile Creatorului în 4 Iunie 1942. S'a născut în 1864 în comuna Mihăești județul Hunedoara. După ce a făcut patru clase gimnaziale, a urmat teologia la Sibiu. Dela 1889 până la 1894 a slujit ca preot în comuna Tei din jud. Hunedoara, iar dela 1894 până la 1 Aprilie 1938, când s'a pensionat pentru limită de vârstă, la Săvârșin, unde a desvoltat o bogată activitate pastorală, culturală și patriotică. A luat parte activă la luptele naționale și alegerile de deputați de pe vremuri; sub păstorirea lui s'a zidit școala primară confesională și marea biserică din Săvârșin. Întru toate I. Ogneanu a fost un preot

bun, harnic, aprins de râvnă pentru prosperitatea neamului prin școală și Biserică.

La înmormântarea lui, săvârșită Vineri în 5 Iunie 1942, au luat parte toți intelectualii și mulțimea poporului drept credincios din Săvârșin și jur. In biserică a fost parentat de Păr. T. Ciorogariu și la cimitir de Păr. V. Bembea. Pe lângă popor, îl deplânge soția și cele patru fiice ale sale.

Dumnezeu să-l odihnească în pace!

Nr. 1920/1942.

Comunicate

Pentru combaterea *moralității infantile*, care a luat proporții îngrijorătoare, Onoratul Minister al Sănătății și Ocrotirilor Sociale a luat o serie de măsuri, cari urmează a fi puse în aplicare. Pentru reușita acestei acțiuni este necesară colaborarea tuturor factorilor conducători ai satelor noastre. Intre măsurile luate sunt prevăzute și ținerea de cursuri de inițiere pentru însușirea cunoștințelor necesare în scopul combaterii moralității infantile. Cursurile se vor ține la reședința notariatelor de către medicii de circumscripție. Invităm pe soțiile preoților noștri a lua parte la aceste cursuri, pentru a putea fi de folos cu sfatul și cu fapta în îngrijirea sănătății mamelor și a copiilor.

Arad în 4 Iunie 1942.

† **Andrei**
Episcop.

Traian Cibian
consilier ref. eparhial.

Nr. 2603/1942.

Monahul Parmena Vinarschi și rasoforul Zinovie Păcuraru dela Sf. Mănăstire Chighiu, jud. Prahova, au fost excluși din monahism.

Consiliul Eparhial.

Licitații

Consiliul parohial ort. rom. din Șofronea jud. Arad, publică licitație pe ziua de Duminecă 14 Iunie a. c. d. m. pentru continuarea lucrărilor de edificare a noii biserici, ca: tencuitul și văruiul intern și extern, lucrări de granit artificial, pardositul cu plăci de granit, construirea ușilor, așezarea geamurilor de sticlă catedrală și alte lucrări ce se vor mai putea executa în cadrul sumei disponibile de 650.000 lei.

Caetul cu sarcini se poate vedea zilnic la oficiul parohial.

Sunt admiși la licitație pe lângă antreprenori și separat maestri cu brevet pricepuți în diferitele lucrări ce se cer.

Consiliul par. își rezervă dreptul a încredința aceste lucrări antreprenorului sau maestrului în care are mai multă încredere fără considerare la rezultatul licitației.

Licitanții vor depune o garanție de 5%. Spese de deplasare nu se acordă.

Consiliul parohial.

Nr. 2128/1942.

Concurs

I.

Se publică concurs din *oficiu*, cu termen de 15 zile, pentru îndeplinirea parohiei *Buteni III*, protopopiatul Buteni.

V e n i t e :

1. Sesiunea parohială în estenziune de circa 29 jug., folosită de preotul în pensiune I. Cosma.
2. Stolele legale
3. Salarul dela Stat.
4. De locuință se va îngriji preotul numit. Preotul în pensiune I. Cosma și soția au dreptul a folosi casa parohială până când sunt în viață. Preotul numit va folosi casa și grădina parohială numai după moartea preotului I. Cosma și soția.
5. Preotul numit va plăti impozitele după beneficiul preoțesc din al său și va înlocui pe protopop la serviciile din și afară de biserică, când va fi trebuință.
6. Parohia este de clasa *primă*.

II.

Nr. 2621/1942.

Se publică concurs din *oficiu*, cu termen de 15 zile pentru întregirea parohiei *Laz*, protopopiatul Buteni.

V e n i t e :

1. Sesiia parohială, circa 30 jug.
2. Casa și grădina parohială.
3. Stolele legale.
4. Salarul dela Stat.
5. Dreptul urbarial și de pășune după sesiia parohială.
6. Parohia este de clasa *doua*.

III.

Nr. 2646/1942.

Se publică concurs din *oficiu*, cu termen de 15 zile pentru întregirea parohiei *Macea*, protopopiatul Arad, devenită vacantă prin pensionarea preotului Dimitrie Popa.

V e n i t e :

1. Una sesiie parohială.
2. Dreptul de pășunat aparținător sesiei.
3. Stolele și birul legal.
4. Întregirea dotației dela Stat.
5. Casa și grădina parohială.
6. Parohia este de clasa *primă*. Preoții numiți vor plăti impozitele după beneficiul preoțesc din al lor.

Cererile de concurs, însoțite de actele necesare, se vor înainta Consiliului Eparhial din Arad. Arad, la 2 Iunie 1942.

† **Andrei**
Episcop.

Traian Cibian
consilier, referent eparhial.